

Litteratur

Odd Steffen Dalgard: Abnorme lovovertrædere. Diagnose og prognose.
— Universitetsforlaget, 1966. Oslo. — 166 s.

Dette norske skrift gengiver en afhandling som forf. har skrevet som guldmedalje-opgave for året 1964/65. Opgaven lød således:

Giv en vurdering af 1) hvilke psykiatriske diagnoser ligger til grund for den retspsykiatriske konklusion: „mangelfuldt udviklede og/eller varigt svækkede sjælsevner“ og af 2) holdbarheden af prognosen „fare for gentagelse af strafbare handlinger“.

Med hensyn til den førstnævnte del af opgaven har forf. lagt hovedvægten på en empirisk undersøgelse af de psykiske tilstande, som forekommer i et materiale af lovovertrædere, der blev underkastet retspsykiatrisk observation i årene 1952/53. Stort set ligger samme materiale til grund for den prognostiske del af undersøgelsen. Værket er økonomisk støttet af Norges almenvitenskapelige forskningsråd og National Institute of Mental Health, USA.

I bogens første del (side 11—101) om diagnoserne giver forf. en analyse af begreberne „mangelfuldt udviklede sjælsevner“ og „varigt svækkede sjælsevner“. Denne analyse er af værdi også med henblik på den danske straffelov § 17 om psykopati m. v. Det kan bemærkes, at forf., der stiller sig kritisk overfor det gængse psykopatibegreb, i stedet vil anvende betegnelsen „sociopati“ om asociale og antisociale personligheder. Fordelen ved denne terminologi skulle navnlig være, at sociopati ikke i samme grad som psykopati er belastet med forestillingen om, at den sjælelige abnormitet beror på arv.

Forf. oplyser, at den psykiatriske diagnose i hvert enkelt tilfælde er foretaget af ham selv på grundlag af den retspsykiatriske erklæring. I en række tilfælde er det vanskeligt at give en tilfredsstillende betegnelse for tilstanden, hvis man skal nøjes med en enkelt diagnose. Med henblik herpå foretager forf. en *kombination* af hoveddiagnoser og bidiagnoser, se herom navnlig fremstillingen s. 50 ff. med tabel 2. — Fremstillingen illustreres af en række eksempler på aggressiv og holdningsløs sociopati samt andre grupper inden for materialet.

S. 101 ff foretager forf. et sammendrag og en vurdering af sin undersøgelse. Han hævder, at hoveddiagnoserne giver et for forenklet billede af den psykiske tilstand. Særlig alkoholisme og oligofreni var betydelig mere udbredt end hoveddiagnoserne giver indtryk af. Konklusionen „mangelfuldt udviklede sjælsevner“ svarer hovedsagelig til diagnoserne sociopati m. v., medens „varig svækkede sjælsevner“ hovedsagelig svarer til alkoholisme, narkomani, og tildels neurose m. v.

I skriftets 2. del undersøges holdbarheden af de sagkyndiges prognose, særlig med henblik på „fare for gentagelse af strafbare handlinger“. Ved vurderingen af prognosens holdbarhed må der tages hensyn til en lang række komplicerende problemer. Der kan således ikke

udelukkende lægges vægt på, om der faktisk finder recidiv sted eller ej. Meget tyder dog på, at effekten er den samme ved forskellige straffereftlige reaktioner, og at hyppigheden af kriminaliteten i første række er afhængig af lovovertræderens personlighed og sociale baggrund (s. 108).

Efter en undersøgelse af holdbarheden af de retspsykiatriske erklæring konkluderer forf. således:

Den totale holdbarhed af de sagkyndiges prognoser er ganske god (63 % af tilfældene). Holdbarheden er relativt god også hvor de sagkyndige har regnet med fare for gentagelse. Prognosens holdbarhed er især god for berigelsesforbrydere. Undersøgelsen giver ingen holddepunkter for at tro, at sikring har haft væsentlig anderledes effekt på tendensen til recidiv end sædvanlig fængselsstraf.

Skriftet som helhed kan betragtes som et indlæg i den debat, der i Norge har været ført om de retspsykiatriske sagkyndige, særlig med henblik på erklæring om faren for recidiv. Ifølge forf. synes der ikke at foreligge noget berettiget grundlag for væsentlig kritik af de sagkyndiges prognoser. Hvis noget skulle kritiseres, — siger forf. — måtte det være, at de sagkyndige synes noget for tilbageholdende med at stille en god prognose, særlig hos de ældre volds- og sædelighedsforbrydere (s. 162).

Dalgard's arbejde er vel skrevet og let fatteligt. Mange af dets enkeltheder er vel af speciel interesse for norske forhold. Men skriftet som helhed har kriminologisk værdi, ikke mindst i metodisk henseende.

Stephan Hurwitz.

Handwörterbuch der Kriminologie. Begründet von Alexander Elster und Heinrich Lingemann. 2. Auflage herausgegeben von Rudolf Sieverts. I. Walter de Gruyter, Berlin, 1966. 519 s.

Mellan 1932 och 1937 utkom i Tyskland första upplagan av detta verk i häftesform, slutligen i två delar. Det var det första försöket i världen att i lexikonform samla det dåvarande kriminologiska vetandet. Dess närmaste efterföljare blev den i USA 1949 av Branham och Kutash i ett band utgivna Encyclopaedia of Criminology, dock med ett betydligt mindre omfång. När nu en ny upplaga av det tyska verket ansetts erforderligt, har stoffet vuxit så mycket, att det skall utkomma i tre band och beräknas vara färdigt i slutet av 1967. Utgivare är professorn i straffrätt m. m. vid Hamburgs universitet Rudolf Sieverts. Jämfört med första upplagan äro förändringarna att man försökt åstadkomma ett mindre antal artiklar än förut men av större omfång. I sista delen skall ingå ett utförligt register för hänvisningar från olika uppslagsord till de artiklar som ingå. Vidare ha inskränkningar förekommit ifråga om rättsmedicin, kriminalteknik och juridiskt — dogmatiska frågor. Å andra sidan är avsikten den att de större artiklarna inom kriminologin och dess grannområden skola giva upplysning även om den internationella utvecklingen inom området ifråga. Författarna

till artiklarna i första delen äro uteslutande tyskspråkiga med undantag av överläkare Georg Stürup, som behandlat ämnet „Heilbehandlung“, vartill han ju är eminent skickad. Artiklarna innehålla delvis omfattande och värdefulla litteraturförteckningar, av vilka dock endast vissa äro allsidiga, medan andra i huvudsak inskränka sig till tyskspråkig litteratur.

Det är givetvis omöjligt att åstadkomma en fullständig kritisk recension av verket utan att behärska alla de områden som det omfattar, t. ex. kriminologi, psykiatri, psykologi, juridik, rättsmedicin, kriminalteknik och kriminaltaktik. Av denna anledning inskränker jag mig i fortsättningen till att behandla enstaka artiklar, där någon detalj bör nämnas. I artikeln „Abtreibung“ av professorn i rättsmedicin Günther Dotzauer, Köln, framhålls som en allmän erfarenhet att ökningen av legala aborter ej minskat de illegala aborterna. I artikeln „Asozialität“ av professor Friedrich Stumpfl påpekas det aktuella problemet med lifningens kriminella betydelse. I den utförliga litteraturförteckningen till artikeln saknas Eilert Sundts norska verk om „Fantefolket“ från 1850 — 60-talen. Artikeln „Betrug“ av den framstående specialisten på ekonomisk brottslighet, Kriminalrat Walter Zirpins, Hannover, innehåller bl. a. en översikt över de olika typerna av bedragare, som är så förträfflig att den i översatt skick borde kunna användas i undervisningen vid Statens Polisskola eller för internt bruk av Rikspolisstyrelsen. Redogörelsen blir sålunda en tysk pendang till det svenska verket „Ulv i fårakläder“ av Pontus Stefansson - Curt Falkenstam och ger likaledes belägg för i hur många av livets skiften bedrägerier kunna förövas. Det göres vidare ett värdefullt påpekande av skillnaden mellan å ena sidan småskojarna, som uppträda anonymt eller under falskt namn och avvika efter brottet, och å andra sidan de stora svindlarna, som stanna kvar och bestrida att de förövat något brott. Artikeln innehåller också ett kort men bra avsnitt om ofrets psykologi. I artikeln „Diebstahl“ av Dr. Günter Suttinger, Berlin, anföres beträffande statusförhållandet mellan de olika typerna av tjuvar, att kassaskåpstjuvarna (sprängare, svetsare m. fl.) äro att anse som en elit, vilket ej stämmer med professor Knut Sveris provundersökning tillsammans med Rolf Wærner (Kassaskåpsinbrott och vaneförbrytare, Kriminalvetenskapliga Institutets skriftserie nr 2). Avsnittet om biltillgrepp redogör bl. a. för hur gränsen i tysk straffrätt dras mellan stöld av motorfordon och tillgrepp därav samt ett försök till karakteristik av biltjuven. Den tyngst vägande artikeln i detta första band är säkerligen „Familie und Ehe“ av assessor, dr. jur. Hans-Joachim Schneider från Universitetet i Freiburg, som numera är redaktionssekreterare för hela verket. Han har tidigare under året i en tidskriftsartikel (Entwicklungstendenzen ausländischer und internationaler Kriminologie i Juristenzeitung 1966: 11—12: 369—381) kritiserat tyska kriminologer för bristande teoretisk skolning, avsaknad av metodologisk förfining och nationell isolering utan tillräcklig beaktande av internationella forskningsresultat. Hans

egen omfattande artikel visar emellertid en för en jurist imponerande kunskap om bl. a. sociologi, både när det gäller forskningsmetoder och internationella undersökningar. I litteraturförteckningen till artikeln „Ethnologische Forschungen“ av Dr. Rüdinger Schott, Freiburg, saknas Verner Goldschmidts Retlig Adfærd, medan två tyska undersökningar från 1920-talet om eskimåer resp. andra polarfolk redovisas. Artikeln „Forensische Psychologie“ av professorn i psykologi Udo Undeutsch, Köln, behandlar endast frågan om tillförlitligheten av de uppgifter som lämnas under förundersökningar och i rättegångar av misstänkta, tilltalade, målsägande och vittnen, men förbigår helt den nästan lika intressanta men betydligt mindre utforskade frågan om de psykologiska förloppen hos t. ex. domare, åklagare och försvarare. Vidare kan nämnas att författaren uttalar fördelaktige omdömen om polygrafens tillförlitlighet, bl. a. grundat på material från de amerikanska truppersnas i Tyskland laboratorium. Artikeln „Gerichtsverfassung“ av professor Werner Hardwig, Hamburg, innehåller en kortfattad men bra översikt av den tyska domstols- och åklagarorganisationen, medan artikeln „Geschichte der Strafrechtspflege“ av professor Eberhard Schmidt, Heidelberg, innehåller en utmärkt översikt av den tyska straffrättsprocessens utveckling, alltså endast ett begränsat område. Avsnittet „Jugendkriminalität“ av den ovannämnde Suttinger innehåller bl. a. en intressant analys av företeelsen kollektiv våldtäkt. Påfallande för en skandinavisk läsare är att Sveris olika undersökningar saknas i den eljest rikhaltiga litteraturförteckningen. Den därmed nära sammanhängande artikeln „Jugendschutz“ av Regierungsdirektor Walter Becker, Hamburg, innehåller en redogörelse för den vittomfattande Jugendschutzgesetz, som endast delvis motsvaras av vår barnavårdslag, och den sig därtill anslutande lagstiftningen till skydd mot skadlig litteratur (Gesetz über die Verbreitung jugendgefährdender Schriften), som delvis kan anses motsvara Br B 16:12 om förledande av ungdom. Den sista artikeln slutligen och en av de mera omfattande, är „Jugendstrafrecht“ av den välkände professor Karl Peters, Tübingen. Det finns vissa av hans uttalanden, som böra närmare diskuteras, i den mån de äga mera allmän giltighet även utanför Tysklands gränser. Inledningsvis anför han (s. 455), att ungdomsstraffrätten är starkt präglad av den vanliga straffrätten och utgår från frågan vad den unge gjort sig skyldig till, medan den i stället borde utgå från problemet om den unges behov av hjälp och uppfostran. Här synes Peters förbise, att det övervägande antalet av ungdomar begångna brott och förselser äro sådana att varken hjälp eller uppfostran äro indicerade utan av hänsyn till den allmänna laglydnaden ett vanligt straff, eventuellt modifierat på grund av förövarens ungdom. Vidare anför Peters (s. 456) att en ungdomsvårdande behandling hindras av att det straffrättsliga åskådningssättet överlämnar förfarandet åt sådana statliga organ som kriminalpolis, åklagare och ungdomsdomare. Häremot kan invändas, att det inte torde finnas några andra samhällsorgan med tillräcklig

kompetens och ansvarskänsla för att vidtaga erforderliga åtgärder. Än vidare anföres (s. 457), att ungdomsstraffrätten är en personlighetsstraffrätt, d. v. s. att gärningen icke främst skall värderas med utgångspunkt från det yttre skeendet utan från förövarens inställning, sådan den tagit sig uttryck i gärningen. Därför är det icke tillräckligt med att uppklara den brottsliga gärningen, utan det är viktigare med en ingående personlighetsanalys av förövaren. Häremot kan invändas, att i många fall är den brottsliga gärningen ett så typiskt uttryck för hur förövarens person är beskaffad, att man av en ingående förundersökning rörande brottet, dess förhistoria och förövarens handlingssätt efter brottet t. ex. i förhållande till medbrottslingar, målsägande, vittnen och polis kan draga övertygande slutsatser om hur hans person är beskaffad. Som exempel på denna kategori kan nämnas det fyrdubbla rånmordet på familjen Clutter i Holcomb i Kansas, USA, i november 1959, nyligen skildrat av Truman Capote i boken *In Cold Blood*. På s. 458 anför Peters vidare, att straffets uppfostrande betydelse riskerar att komma i skuggan av vedergällningsprincipen, bl. a. på grund av det organisatoriska och personella sambandet mellan den vanliga straffprocessen och det särskilda förfarandet beträffande ungdomar. Om ungdomsstraffrätten verkligen skall vara uppfostrande, måste den utgå från pedagogiska principer. Här synes författaren förbise hötesstraffets stora användningsområde beträffande ungdomar med egna inkomster, som förövat förseelser eller medelsvåra brott. På s. 459 anföres därutöver att man måste vara mycket försiktig med att överföra grundsatser och uppfattningar, som gälla straffprocess mot vuxna, till förfarandet mot ungdomar, och att de formella reglerna behöva ändras och göras förståeliga för ungdomarna ifråga. Det är möjligt att detta skrivits i bästa välmening, men det kan även tolkas så att författaren rekommenderar att man i ungdomsmål skall tumma på de grundläggande rättsskyddsprinciperna. Med det resonemang författaren tidigare fört i olika avseenden, verkar det därför en aning överraskande, när han (s. 463) uttalar sig till förmån för påföljden Jugendarrest i alla dess tre olika varianter. Tyvärr synes det i Sverige ha gått partipolitik i denna fråga, som omöjliggör en förutsättningslös prövning av dess berättigande här.

Sammanfattningsvis är första delen av verket värdefull och förtjänar att anbefallas trots det höga priset 180 DM. Ett sammanfattande omdöme är det givetvis omöjligt att utfala förrän hela verket utkommit. I band II torde uppslagsordet Kriminologi bli av särskilt intresse.

Klas Lithner.

Lovovertræderen og samfundet. Munksgaards Forlag, København 1964.
78 s.

I denne lille bog er samlet 5 artikler om lovovertræderens person og samfundets holdninger til forbrydelse og straf. Docent *Karl O. Christiansen* beskriver gerningsmanden, højsterettsagfører *Jon Palle Buhl* fortæller om den sigtede og forsvarerens rolle. Professor *Johan Galtung* skriver om fangen og fængselsmiljøet, klinikchef *Karen Berntsen* om den løsladte lovovertræders møde med samfundet og resocialiseringsbestrebelse. Endelig behandler professor *Verner Goldschmidt* de lovlydiges holdning til lovovertræderen. Bogen er udkommet i serien „Søndagsuniversitetet“ og vil være velegnet som grundlag for studiekredsarbejde om forbrydelse og straf.

Jon Johnsen.

Erling Jacobsen: Menneskets psykiske sygdomme. Berlingske Forlag.
København 1964. 136 s.

I serien „Berlingske Leksikon Bibliotek“ har overlæge *Erling Jacobsen* skrevet denne fortræffelige, lille introduktion til psykiaterens arbejdsområde. Bogen henvender sig til en lægmandskreds og omtaler foruden de egentlige psykoser også neuroserne og psykopatibegrebet med en beskrivelse af afgrænsningerne mellem de forskellige sygdomsbilleder. Forfatterens gennemgang af psykiatriens behandlingsmæssige landvindinger gennem de sidste 15—20 år, de psykoterapeutiske metoder og den nyere medikamentelle behandling, som totalt har ændret de sindslidendes vilkår og løftet en flig for forståelsen af psykosernes årsager, bør kendes af alle, der beskæftiger sig med behandlingen af kriminelle.

Jon Johnsen.